

SEGON SEMINARI NACIONAL DEL PAISATGE L'APLICACIÓ DE LES POLÍTIQUES DE PAISATGE (Mòdul 1)

El Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà

El Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà es va constituir el 24 de juliol de 2001 tot i que va començar la seva operativitat el gener de 2002. Es tracta d'una entitat local sense finalitat lucrativa, amb personalitat jurídica pròpia i de durada indefinida.

El Consorci, inicialment estava integrat pels següents membres:

- Consell Comarcal del Berguedà
- Diputació de Barcelona
- Els ajuntaments de Bagà, Berga, Borredà, Capolat, Castell de l'Areny, Castellar de n'Hug, Castellar del Riu, Cercs, Fígols, Gisclareny, Gósol, Guardiola de Berguedà, La Nou de Berguedà, La Pobla de Lillet, Saldes, Sant Jaume de Frontanyà, Sant Julià de Cerdanyola, Vallcebre i Vilada
- El Patronat Municipal de les Mines de Cercs
- La Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, a través de la seva Delegació al Berguedà
- L'associació d'empreses i activitats turístiques del Berguedà

tot i que posteriorment s'han incorporat altres associacions empresarials com el Gremi d'Hostaleria i Turisme del Berguedà, l'associació de càmpings del Berguedà, l'associació d'agroturisme del Berguedà, el Ferrocarril turístic de l'Alt Llobregat-tren del ciment; i altres associacions i equipaments turístics.

La principal finalitat del Consorci és la millora, la promoció i el foment del turisme i el comerç al territori anomenat Alt Berguedà. D'aquesta finalitat se'n desprenen els següents objectius estratègics:

1. Augmentar les rendes econòmiques procedents del sector turístic de la comarca del Berguedà
2. Posicionar el Berguedà com a destinació nacional i internacional
3. Assegurar l'adequació de les infraestructures necessàries pel desenvolupament i funcionament del sector turístic al Berguedà
4. Assegurar la competitivitat de l'oferta turística del Berguedà
5. Crear i mantenir xarxes de diàleg i debat amb els agents implicats en el sector turístic
6. **Contribuir a la defensa i millora dels recursos naturals i paisatgístics i dels valors culturals del territori, avançant cap a un model del turisme sostenible.**
7. Cohesionar el territori i el teixit empresarial de l'Alt Berguedà

Des dels seus inicis, el Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà va centrar el desenvolupament d'aquest territori a partir del foment de tres productes: senderisme, turisme cultural i gastronomia fins que en el pla d'acció d'enguany s'han afegit dues noves línies de treball: turisme actiu i turisme de natura i paisatge.

El Consell Comarcal del Berguedà i el pla de foment turístic

Amb l'objectiu de millorar el turisme, l'any 2005 el Consell Comarcal del Berguedà, en nom de totes les institucions i associacions empresarials turístiques de la comarca, va sol·licitar un pla de foment turístic que va ser concedit per les anualitats 2005 i 2006.

Els objectius d'aquest Pla de Foment, van ser la millora del turisme al Berguedà, incidint concretament en els següents àmbits:

- Creació de productes turístics
- Informació turística
- Paisatge
- Imatge i comunicació
- Qualitat i formació

Per a l'assoliment dels objectius marcats, es van definir unes accions a realitzar a partir de quatre grans blocs temàtics:

- Creació de producte turístic (de natura, cultura i gastronomia)
- Informació turística
- **Paisatge**
- Imatge i comunicació
- Qualitat i formació

A fi i efecte d'assolir l'objectiu de millorar el paisatge de la comarca, es va encarregar la realització de la **Carta del paisatge de la comarca del Berguedà**

La Carta Paisatge del Berguedà

Les cartes del paisatge s'emmarquen dintre de la Llei 8/2005, de 8 de juny, de la Generalitat de Catalunya, de protecció, gestió i ordenació del paisatge.

Segons aquesta llei, la carta del paisatge és un instrument de concertació d'estratègies entre els agents públics i els privats d'un determinat territori per a accomplir actuacions de protecció, gestió i ordenació del paisatge que tinguin per objectiu mantenir-ne els valors mitjançant l'establiment d'objectius, acords i estratègies de gestió.

La redacció de la signatura i la carta del paisatge del Berguedà s'ha realitzat a través d'un procés participatiu que ha comptat amb tres fases principals:

1. Elaboració d'una diagnosi de les dinàmiques del paisatge
On s'han detectat les dinàmiques del paisatge del Berguedà i s'han discriminat les variables i agents associats a aquestes dinàmiques, determinant els riscos que comprometen el manteniment de la qualitat paisatgística
2. Definició dels objectius de qualitat paisatgística
On s'han concretat els objectius de qualitat paisatgística a assolir dintre de la comarca per cadascuna de les unitats i subunitats de paisatge que es delimiten en el document de diagnosi.
3. La redacció d'un programa de gestió del paisatge
On es determinen les accions específiques que cal emprendre per part dels diversos agents per tal d'assolir els objectius de qualitat definits anteriorment a través d'11 programes.

Els programes són:

- Programa 1. Creació d'una oficina comarcal de paisatge
- Programa 2. Manteniment de les pastures de l'Alt Berguedà
- Programa 3. Introducció de millores paisatgístiques a l'agricultura
- Programa 4. La introducció de criteris paisatgístics en la gestió forestal
- Programa 5. La gestió dels espais cremats del Baix Berguedà
- Programa 6. El manteniment i la recuperació dels camins
- Programa 7. La millora dels paisatges fluvials
- Programa 8. La integració paisatgística de les activitats turístiques
- Programa 9. La integració paisatgística de les granges i dels edificis annexos a les masies
- Programa 10. Eliminació de les barraques, tanques i altres elements dels horts familiars
- Programa 11. Crear rutes dels paisatges naturals i culturals del Berguedà

- Programa 12. Creació d'una xarxa de punts d'aturada al costat de les carreteres pensades per gaudir del paisatge.

Des del Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà es vol aprofitar aquest instrument de gestió per millorar en alguns aspectes sobre els espais i àmbits on es té competència. Concretament es podria actuar en els programes 6, 8, 11 i 12.

Donat que en tema de camins ja s'està treballant i que el programa 8 afecta directament a empreses privades, s'ha optat per començar a treballar en els programes 11 i 12, especialment en l'11, tot i que al final el projecte ha acabat sent una integració dels dos programes.

El programa 11 preveu proposa 4 línies d'actuació:

- 11.1 Crear rutes i materials que relacionin els atractius culturals de la comarca amb els paisatges que els envolten
- 11.2 Crear rutes i materials que relacionin els atractius naturals de la comarca amb els paisatges que els envolten
- 11.3 Crear rutes paisatgístiques
- 11.4 Crear una xarxa de miradors del paisatge

El programa 12 preveu crear una xarxa de punts d'aturada al costat de les carreteres.

Els itineraris paisatgístics.

Per concretar la implantació d'una de les accions previstes en aquests programes, s'encarrega a l'empresa GAP la realització del projecte anomenat "Itineraris en cotxe per gaudir i interpretar el paisatge a l'Alt Berguedà" (una barreja entre els punts 11.3, 11.4 i 12 que serveixi per conceptualitzar la idea elaborant :

Un document marc que inclogui:

- La presentació del projecte
- La vinculació entre turisme i paisatge
- Les idees bàsiques dels itineraris paisatgístics
 - a) Plantejament
 - b) Eines per fer-ne difusió
 - En paper
 - Materials a disposició en el web
 - Actuacions sobre el terreny
 - c) Tractament del paisatge
 - L'evolució del paisatge
 - La interpretació del paisatge
- Proposta d'itineraris paisatgístics per l'Alt Berguedà

El desenvolupament d'un itinerari concret (a consensuar amb el Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà) fins al punt de deixar-lo enllestit per a executar-lo i que servirà de base per al desenvolupament posterior per la resta d'itineraris

A partir d'aquest encàrrec se'n fa un segon per desenvolupar els 10 itineraris restants per tot el territori seguint la mateixa metodologia desenvolupada en el primer encàrrec.

Es desenvolupen 11 itineraris. Són els següents.

1. De Borredà al pont de Vilalta
2. De Vilada a la Pobla de Lillet
3. De Guardiola de Berguedà al Santuari de Falgars
4. Des de Berga al Santuari de Queralt
5. De Berga als rasos de Peguera
6. De Cercs al mirador de la Figuerassa
7. De Cercs a Vallcebre
8. De Guardiola de Berguedà a Gresolet
9. De Bagà a Gisclareny
10. De Bagà a Coll de Pal
11. De la Nou a Castell de l'Areny

Per a cada itinerari es proposen dues aturades per a l'observació de dos paisatges diferents:

- 1a El paisatge agroforestal de les Heures
- 1b El paisatge agroforestal de la бага de Boatella
- 2a Els paisatges dels voltants de Sant Jaume de Frontanyà
- 2b El paisatge muntanyós de la capçalera de la riera de Merlès
- 3a Els paisatges dels voltants de Sant Julià de Cerdanyola
- 3b El paisatge des del Santuari de Falgars
- 4a El paisatge del serrat de la Figuerassa
- 4b El paisatge dels cingles i els plans de Capolat.
- 5a Els paisatges des del santuari de Corbera
- 5b El paisatge de l'ermita de Sant Llorenç dels Porxos
- 6a El paisatge de la vall d'Espinalbet
- 6b. Els paisatge del Catllaràs, serra de Picancel i el pantà de la Baells
- 7a Els paisatges des del mirador de Vallcebre
- 7b El paisatge de la coma d'Arnau
- 8a Els paisatges del Pedraforca i la serra del Cadí
- 8b El paisatge forestal de la бага del Collell
- 9a Els paisatges de la serra de Gisclareny
- 9b Els paisatges des de Gisclareny
- 10a Paisatge d'alta muntanya
- 10b Els paisatges des del xalet de coll de Pal
- 11a Els paisatges agroforestals de la Nou de Berguedà
- 11b Els paisatges de pastures de Sant Romà de la Clusa

Les actuacions que es proposen fer en cada aturada són:

- Un pòster que inclogui una fotografia del paisatge, una explicació del mateix, l'evolució d'un paisatge d'un indret molt proper on hi hagi l'aturada amb una foto antiga i una d'actual i/o un paisatge amagat a través d'una fotografia que et permeti trobar-lo
- Un banc per convidar als turistes a seure i contemplar el paisatge
- Una barana per delimitar l'espai d'observació
- El condicionament de l'espai (aplanar-lo, desbrossar-lo,...)
- La senyalització de l'aturada en la carretera o camí

Totes les aturades han de complir un seguit de requisits:

- S'han de situar en un lloc que estigui al peu d'una carretera o, molt a prop de la mateixa per facilitar l'accés al major número de persones possible
- Hi ha d'haver una zona d'aparcament amb capacitat per dos o tres cotxes, com a mínim
- Hi ha d'haver visibilitat a l'hora de sortir de la carretera o de tornar-s'hi a incorporar

Quant a la difusió d'aquest projecte es proposa fer un tríptic informatiu genèric de tots els paisatges, incorporar la informació a la web www.altbergueda.cat i també crear uns textos sonors vinculats a referències literàries que existeixen sobre aquests indrets perquè la gent s'ho pugui descarregar en PDA o mòbil.¹ Un cop vist el projecte, s'estudia detalladament i s'arriben a les següents conclusions:

- La descripció de cadascun dels paisatges és excessivament acadèmica i no obstant això, aporta poca informació.
- Probablement, degut a la poca extensió territorial, els paisatges acaben repetint-se i donant poca diversitat
- Tot i explicar-se vint-i-dos paisatges diferents, no donen cobertura a tots els municipis que formen part del Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà
- El producte final que es vol presentar és massa convencional, no aporta res diferencial ni innovador en relació a altres territoris
- Probablement, el producte no s'adequa al públic majoritari de la comarca que són famílies amb nens. Els textos estan massa pensats per adults i acaba sent una oferta per públic adult sense tenir en compte els infants
- L'explicació d'alguns paisatges es troba fora de carreteres asfaltades i en culs de sac fet que dificulta l'accessibilitat per a un determinat sector de població, potser minoritari però amb els mateixos drets que la resta.

A partir d'aquí s'encomana un nou encàrrec a unes persones diferents amb un perfil diferent a partir dels següents requeriments:

- El projecte ha de donar cobertura a tots els municipis. És a dir, com a mínim, hi ha d'haver una aturada en cada municipi dels que integren el Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà
- El públic objectiu al qual ha d'anar adreçat aquest producte són les famílies amb nens, que és el client majoritari de la comarca
- La narrativa de cada pòster ha d'anar adaptada al públic objectiu
- Totes les aturades han d'estar situades al peu de carreteres asfaltades. Només en algun cas molt excepcional es permetrà que estigui en una pista forestal accessible en cotxe i, en cap cas n'hi haurà més de tres que no s'ajustin al requisit general
- La forma de presentar el producte final ha de ser original i innovadora.
- L'explicació ha d'entendre el paisatge des del punt de vista el més ampli possible, és a dir, que no es restringeixi a un punt de vista natural i físic, sinó que s'entengui com el resultat de la interacció entre els factors naturals i els humans valoritzant els aspectes històrics, identitaris, productius, socials, estètics, espirituals, simbòlics, ambientals o econòmics del paisatge.

¹ S'adjunta model de tríptic i de pòster

D'aquest nou encàrrec, tenint en compte els requeriments acordats en surt el projecte definitiu que es concreta de la següent manera:

- 17 aturades paisatgístiques, una per cada municipi que forma part del Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà
- Tant la presentació del producte com la narrativa estarà especialment pensada per al públic familiar. Concretament hi haurà un text pensat i escrit en clau d'adult i un altre de nen en cada aturada.
- 16 aturades estaran situades a peu de carretera asfaltada i una al final d'una pista forestal, en un mirador excepcional.
- El producte final no es presentarà a partir d'un pòster convencional sinó que es presentarà a partir d'una escultura de ferro que representi dues persones observant el paisatge proposat. Amb això a banda d'explicar els paisatges, s'integrarà l'art en el propi paisatge. Cada escultura serà diferent en base a l'explicació que contingui.
- En cada aturada es tractarà un tema diferent que permeti valoritzar-lo i alhora explicar la interrelació d'aquell espai amb l'acció humana que l'ha millorat o empitjorat amb el pas del temps; en definitiva, que l'ha ajudat a conformar-se de la manera en què es percep actualment. El conjunt de totes les aturades permetran tenir una percepció global de la interacció entre els habitants, l'activitat econòmica, la història i els paisatges d'aquest territori.
- Com a valor afegit, es crearà un joc per incentivar la visita de totes les aturades.

Salvador Vinyes

Itineraris paisatgístics per l'Alt Berguedà
SEMINARI NACIONAL DEL PAISATGE – ANDORRA, 5 de maig de 2009